

VFOCUS

ДОБИВНА ИНДУСТРИЯ НА КРЪСТОПЪТ

Темите подготви Пламен Енев

Световните тенденции тласкат рудодобива нагоре.
Зелената сделка също, ако се подходи умно
и се ограничат рисковете

РУДОДОБИВЪТ ИЗДЪРПА СЕКТОРА В КРИЗАТА

Пандемията ясно очерта тенденцията в сектора: ускорено развитие при добива на метални руди и силен спад при твърди и течни горива

2020 г. беше особено трудна за всички икономически сектори заради пандемията и последвалите ограничения и прекъсвания на веригите на доставка. В началото на коронакризата минната индустрия не правеше изключение, но впоследствие се събуди и дори подобри резултатите си спрямо предходния период. Но ако разгледаме внимателно данните, ще установим, че това се дължи единствено на невероятното представяне на компаниите, които работят с метални полезни изкопавани.

Първото и второто тримесечие на м.г. бяха особено притеснителни за индустрията – в световен мащаб производството отбеляза срив, като през април беше регистрирано най-силното понижение на годишна база в исторически план. Разпространението на COVID-19 и въведените противоепидемични мерки породиха значителни негативни ефекти за икономическата активност и в България по линия както на намалено външно търсене, така и на ограниченията за дейността на фирмите в някои сектори на икономиката.

чества, заплахата със стачки заради готвени пенсионни реформи. После започна постепенно възстановяване на икономиките. На финала новият американски президент Джо Байдън обяви своя план за възстановяване, чието изпълнение изисква много мед

предвид обявения преход към чиста енергия и заявените инвестиции в смарт електрически мрежи и дигитализация. Всичко това към допълнение на вече известната към този момент Зелена сделка на ЕС, която също е огромен консуматор на метали. Ценовият марш на медта не се ограничи до 2020 г., а продължава и до днес. Като резултат от засиленото търсене запасите от мед в регистрираните складове на Лондонската борса през април спаднаха с 10%,

ФАКТОРИ ЗА РАСТЕЖА

В тези първи месеци от здравната криза цените на суровините намаляха. Медта, която е най-търсеният метал, отбеляза спад през март 2020 г., достигайки около 4500 долара за метричен тон на Лондонската борса за метали. Но през втората половина на годината започна рязко поскъпване заради комбинация от фактори. Първо миньорите в Чили, която предоставя една четвърт от световните коли-

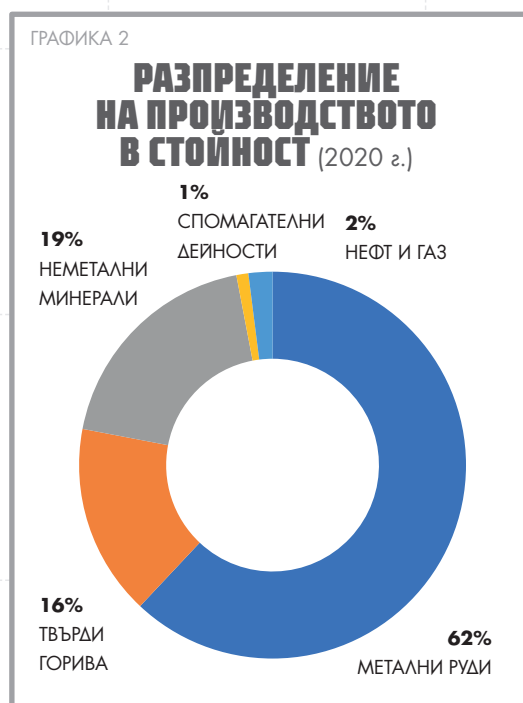

което прати цените над 10 000 долара за метричен тон. Към август те се стабилизират на нива от 9400 долара, което сравнено с март м.г. сочи за ръст от около 60%.

По всичко личи, че тази тенденция е тук, за да остане. Стоковият стратег на Bank of America Майкъл Уайдмър смята, че цените ще достигнат 13 000 долара до края на тази година, а до 2025 г. ще се насочат към кота 20 000 долара. Goldman Sachs дори нарече медта „новият петрол“ предвид факта, че световният преход към зелена енергия се ускорява. За Китай този полет на цените е неизгоден, защото те са най-големият консуматор на метали, но въпреки опитите на Пекин да ги натиска надолу, като освобождава количества от своите резерви, те се движат нагоре. В бележка към инвеститорите през май изследователската компания CFRA твърди, че „червеният метал“ ще остане на „бича“ територия дългосрочно не само заради скока в зелените капиталови разходи, а и заради недостига на минни проекти в световен мащаб.

И това повишение на цените, което се отрази и на другите метали, изцяло компенсира несигурния старт на годината за българските рудодобивни компании.

Общият добив на полезни изкопаеми у нас през 2020 г., по данни на Министерството на енергетиката, е в размер на 107 млн. тона и бележи спад с 3% спрямо 2019 г. Намалението се дължи основно на въгледобива – с цели 21% до 22 млн. т, което е най-ниското му ниво за последните 15 години. Всъщност това свиване е тенденция, която се задържа пета поредна година, и по всичко личи, че ще продължи до затварянето на „Мини Марица-изток“ – нещо неизбежно в близките години заради Зелената сделка. За поредна година се наблюдава увели-

ОБЩАТА СТОЙНОСТ НА ПРОИЗВЕДЕНАТА ПРОДУКЦИЯ (2020 г., хил. лв.)

Добив на въглища	450 564
Добив на нефт и газ	64 604
Добив на метални руди	1 785 553
Добив на неметални материали и суровини	542 502
Спомагателни дейности в добива	29 931
ОБЩО:	2 873 155

Източник: БМГК. Изчисления на база данни за индекса на цените на производител в промишлеността на НСИ

чение в добива на метални полезни изкопаеми – с 8% през 2020 г. до 38 млн. т. Ръст има и при добива на инертни и строителни материали, които достигат годишен обем от 34 млн. т (виж още в графика 1).

И като дял на произведената продукция рудодобивът е с най-голямо участие в разпределението – 36%. Следва добивът на инертни материали с 32%, като за втора поредна година въгледобивът остава на трета позиция с 21%. Добивът на индустриални материали е с дял от 10%, изоставайки през последните години.

Добрите данни при общата стойност на произведената продукция също се дължат на металните полезни изкопаеми. По изчисления на Българската минно-геоложка камара (БМГК) всички предприятия в сектора са произвели близо 2,9 млрд. лева. Това е ръст с 11% спрямо 2019 г., базиран основно на рудодобива, при който се отчита както увеличение на добитите количества в натурално изражение, така и повишаване на цените на международните пазари през втората половина на годината.

При разпределението на стойността на произведената продукция в бранша за 2020 г. (виж графика 2) ясно се откроява големият дял на рудодобива. Следват го неметалните минерали и суровини и добивът на твърди горива.

ПАНДЕМИЯ И РАБОТНА СИЛА

Поради спецификата на сектора големите добивни предприятия са свикнали да работят в циклична среда и да не губят производствен ритъм и в лоши години. Въпреки първоначалния ступор от непознатата инфекция никъде не са наложени съкращения или намаляване на работни заплати. През м.г. в

сектора пряко са заети 20 684 души, средната годишна заплата е близо 22 000 лв. Средногодишното нарастване на възнагражденията в индустрията е 9,9%, а за последните 20 години е с цели 378 на сто.

И в разгара на пандемията предприятията правят всичко възможно да предпазят своя най-ценен капитал – хората. В „Елаците-Мед“, част от Група ГЕОТЕХМИН, са въвели ротационна работа, на смени, на заетите в производството. На работните площадки са монтирани термокамери, провеждат се безплатни тестове при съмнения за инфекция. Дружество-

то инвестира и изгради през 2020 г. модерен здравен пункт на територията на работната площадка в Рудодобивен комплекс, Етрополе. През тази година ще заработи подобен пункт и на обогатителния комплекс в Мирково.

620 хил. лв. само за изпълнение на противоепидемичните мерки са вложени в „Асарел-Медет“ от март 2020 до март 2021 г. Направена е нова организация при работата на сменен режим, за да се намали броят на пътуванията и рискът от по-често струпване на хора. Приложена е програма за безплатно профилактично тестване на контактните лица. А инвестицията от 120 млн. лв., която дружеството влага в болница „Уни Хоспитал“, на практика спасява Панагюрище от тежка здравна криза. Въпреки COVID-19 двете дружества от „Дънди Прешъс Металс“ обясняват, че бързата производствена трансформация на двете им дружества в Челопеч и Крумовград, с въведените доста по-различни мерки за работа, е благодарение на факта, че дружеството от години инвестира в дигитализация. То е готово за работа от разстояние, защото вече е интегрирало различни иновации, като минни дроневи, високоскоростен интернет в галериите, дистанционно управлявани машини и изкуствен интелект.

ИНВЕСТИЦИИ И ИНОВАЦИИ

Въпреки несигурността и трудната година всички компании от сектора изпълняват инвестиционните си програми, които са насочени към технологично обновление. Обогащителна фабрика „Асарел“ преминава през тотална промяна по мащабен проект за модернизация на рудоподготовката. По него до март т.г.

КАК СЕ РАЗВИВА СЕКТОРЪТ ОТ НАЧАЛОТО НА ВЕКА

Подсектор	Производство в тонове		Промяна в %
	2000 г.	2020 г.	
Метални руди	23 770	38 284	62
Твърди горива	27 128	22 481	17
Течни горива	241	21	91
Инертни материали	23 879	34 452	44
Скално-облицовъчни м-ли	500	490	2

По данни на УНСС

са вложени около 50 млн. лева. Новата топкова мелница, най-голямата в сектора на Балканите, има най-високото възможно ниво на автоматизация в Европа. През м.г. компанията интегрира в обща информационна система пробивно-взривните минни дейности заедно с дигитален геоложки, структурен и хидрогеоложки модел на находище „Асарел“. Компанията от Панагюрище е и единственото българско предприятие, част от мащабния изследователски проект X-Mine, координиран от Центъра за технически изследвания на Финландия. Екипът на X-Mine разработва нови сензорни технологии за геолошко проучване и внедрява дигитални продукти за моделиране на находищата и по-ефективна преработка на рудите. През м.г. „Асарел-Медет“ инвестира 26 млн. лв.

Въпреки епидемичната обстановка „Горубсо-Мадан“ продължи програмата си за замяна на старата техника със съвременен мобилно минно оборудване. В края на миналата година в най-голямата фабрика на „Каолин“, Обогащителна фабрика Ветово, е въведен в експлоатация нов филтърно-сушилен цех – проект за 7,5 млн. евро, който осигурява производствен капацитет от 90 хил. т обогатен каолин годишно.

Обобщените данни от сектора показват, че средногодишните инвестиции в опазване на околната среда на компаниите за последните 20 г. се задържат на нива от 36 млн. лева.

Вложенията в нови технологии вървят успоредно с такива в квалификацията на хората – успешна комбинация за ръста на ефективността. За периода 2000 – 2019 г. произведената продукция на един нает в левове е нараснала от 24 890 лв. до 124 544 лв. – 400% ръст. В този 20-годишен период се наблюдава и промяна в ефективността на разходите за труд – за всеки вложен лев в труд са произведени 6,4 лева продукция. В

5%

от БВП се осигурява
от сектора

5 МЛРД. ЛВ.

е стойността на износа
за 2020 г.

120 000

са заетите в свързани
дейности

47 ХИЛ. ЛВ.

е добавената стойност
на един зает

БИЗНЕС
МОДЕЛ

МИННАТА ИНДУСТРИЯ ЗАДАВА НОВИ ТРЕНДОВЕ В ЗЕЛЕНИТЕ ИНОВАЦИИ

Инвестирахме над 75 млн. лв. в устойчиво развитие през 2020 г., казва Димитър Цоцорков, председател на Надзорния съвет на „Асарел-Медет“ АД

Всички говорят за летящата цена на медта на международните пазари, но 2020 г. не започна така. Като прибавим и пандемията, ситуацията не вещаеше оптимизъм. Успяхте ли да балансирате представянето на компанията към края на годината?

Да, екипът ни има от какво да е удовлетворен. Благодаря на всички колеги за извънредните усилия в една много трудна година.

Имахме извънредна обстановка, но изпълнихме бизнес плана и производствената програма. Останахме стабилни, когато други бизнеси затваряха или претърпяха големи рестрикции. В тази несигурна среда дори успяхме да оптимизираме себестойността на производството. Знаете, че не можем да повлияем върху движението на цените на Лондонската борса за метали, независимо дали там има цикличен спад, или пик. Но сме минавали през други кризи и имаме опит в антикризисния мениджмънт. В началото на кризата имаше сериозен спад на цените и тогава предвижданията наистина не бяха толкова оптимистични. После обаче видяхме рекорден ръст, върху който повлияха няколко фактора – позитивно очакване за справяне с пандемията, стимулите на големите централни банки за възстановяване на икономиката и това, че медта е много привлекателна

за инвеститорите, защото е базова суровина за бъдещето на зелената икономика и зелената енергия.

Тази динамика и неяснотата по-речиха ли на планираната инвестиционна програма на дружеството?

Инвестирахме над 75 млн. лв. през 2020 г. по нашите фирмени програми за устойчиво развитие. Имахме организационни трудности и забавяне по някои по-малки проекти, но не спряхме стратегическите инвестиции и проектите

Медта е много привлекателна за инвеститорите, защото е базова суровина за бъдещето на зелената икономика и зелената енергия.

за иновации, екология, безопасност на труда и енергийна ефективност.

Минното дело се преобрази през последните години заради навлизането на иновации в добива. Какви технологични обновления внедрявате в момента и колко важно е да не се изоставя от този процес?

Иновациите са критично важни. Отдавна вървим по пътя на дигиталната трансформация и на практика сме индустрия от ново поколение. Не само не изоставяме от процеса на иновации,

а сами ги създаваме и подкрепяме. От една страна, така сме по-конкурентоспособни, от друга – задължени сме да го правим, защото трябва да преработваме бедни руди със средно съдържание от едва 0,27% мед, и не на последно място – само така можем да постигаме нашите цели за дългосрочно устойчиво развитие, да имаме безопасност на труда и да повишаваме екологичните стандарти.

Нашето разбиране е, че иновациите са невъзможни без инвестиции в образование, наука и изследователска работа. Например „Асарел“ разполага със собствена изследователска лаборатория и сме единствената българска компания, която участва в международния изследователски проект X-Mine. Той се ръководи от финландски институт и обединява учени, производители

ли на оборудване и минни компании от различни европейски страни. При нас пилотно тестваме нови минни технологии, за които се счита, че ще направят революция в минното дело още във фазата на геоложките проучвания, сортирането и изследването на минералите. А по-прецизното проучване на находищата ще повиши ефективността и ще подобри екологичния отпечатък.

Така че минната индустрия не само добива металите, които са необходими за зелената икономика, но и задава свои трендове в областта на

зелените иновации. Имаме много по-високи стандарти, заедно с нова визия и разбиране за намаляването на въглеродните емисии. Енергийната ефективност и кръговата икономика са други стълбове на политиката ни. Грижата за безопасността на труда и по-добрата работна среда също стоят зад инвестициите в най-модерна техника и иновативни решения. Хубавото е, че ставаме все по-привлекателни за младите, защото те са естествен носител на заряда за иновации, а като поколение имат много силна визия за устойчивото развитие.

Как се отразиха ограничителните мерки на персонала и работния процес в производството?

Имаме непрекъсваем цикъл на производство и единственият ни шанс беше да реагираме бързо, да сме гъвкави, да вземем правилни стратегически решения в една непозната и променяща се обстановка, в която никой досега не е бил. Първо, най-голямата ни цел беше да опазим живота и здравето на хората от екипа. При нас нямаше съкращения, хората не загубиха доходите си, не отстъпихме от социалната си политика и дори я развихме. В най-напрегнатата фаза от пандемията взехме решение всеки да получи по една допълнителна заплата, за да помогнем на семействата в един наистина труден момент.

Противоепидемичните ни мерки бяха много по-стриктни от тези на национално ниво. Направихме нови работни графици, за да се намали честотата на пътуването до работа. Навсякъде, където беше възможно, въведохме дистанционен режим. Много ни помогна, че си „бяхме написали домашното“ и имяхме цялата необходима ИТ-инфраструктура за това. От години разполагаме с десктоп виртуализация на работните места и отдалечен достъп до автоматизираните системи за управление на технологичните процеси.

Друга промяна е, че на нашия фирмен телефон за предложения, който иначе имаме от десетилетия, никога досега не е имало толкова голяма активност. Хората се обаждат и споделят идеи, показват солидарност. Смятам, че това е знак за ангажираност и разбиране, че от такива кризи можем да излезем само заедно.

Мнозина се учудиха, когато „Асарел“ вложи над 120 млн. лв. в публично-частното партньорство за създаването на МБАЛ „Уни Хоспитал“. Пандемията доказва ли адекватността на тази инвестиция?

Много повече от това. Дори не искам да мисля каква щеше да е цената за Панагюрище и региона, ако го нямаше това публично-частно партньорство, ако бяхме останали със

Голямата индустрия може да създава дългосрочна добавена стойност за развитието на своите региони.

старата болница и някогашната криза за лекари. За съжаление, всички видяхме с какви проблеми се сблъсква общинското здравеопазване в други по-малки населени места.

За нас това е един от най-добрите примери, че голямата индустрия може да създава дългосрочна добавена стойност за развитието на своите региони. Вярвам, че като гражданин или предприемач всеки от нас има своята отговорност за промяната и за това България да има по-добри перспективи. Но ми се иска не само да гледаме към бъдещето, а да работим така, че още настоящето да стане по-добро.

От изследванията на Института за пазарна икономика знаем, че наличието на големи добивни предприятия в малки общности действа

стимулиращо за благосъстоянието на регионите. Как оценявате цялостното си въздействие върху Панагюрище?

От една страна, ние сме най-големият работодател с близо 1200 работни места в Панагюрище. Хората ни имат професионалното предизвикателство да работят с най-модерните минни технологии и да спазват международни стандарти. Имаме привлекателни работни места не само заради доходите, които са значително над средните за страната и бранша.

От друга страна, наша инвестиция създаде друг голям работодател в общината – болницата, където има над 650 висококвалифицирани лекари, медици и немедицински специалисти. Така Панагюрище посрещна пандемията на второ място по брой

лекари на глава от населението в страната, както показва изследването на Института за пазарна икономика. Само си представете каква огромна, радикална промяна е това за сектора на здравеопазването... Още нещо – в Панагюрище виждаме как една минна компания може да бъде най-големият пряк инвеститор в туризма. Преди

пандемията този сектор отчиташе голям ръст, а сега, точно по време на най-голямата глобална криза в туризма, влягаме 7,5 млн. лв. в развитието на хотел „Каменград“ в Панагюрище. Дарението ни за музейната зала трезор на Панагюрското съкровище и изграждането на многофункционалната спортна зала „Арена Асарел“ допринесоха много за този подем в местния туризъм. Това има и вторичен ефект, защото създава нови възможности за малкия и средния бизнес, и за другите сектори, които са извън този на нашите доставчици и бизнес партньори.

Класациите от последните години показват, че Панагюрище трайно е в Топ 10 по средни заплати в страната, но има една по-различна специфика. Това се дължи не само на минната индустрия, а също на доброто развитие на други икономически сектори,

ФОТОГРАФ ТОНИ ТОНЧЕВ

ДИМИТЪР ЦОЦОРКОВ

е председател на Надзорния съвет на „Асарел-Медет“ АД от 20 ноември 2017 г. Роден е през 1975 г. в Панагюрище, завършил е езикова гимназия в Пазарджик. Има две бакалавърски степени – по икономика и финанси и по компютърни науки, от Американския университет „Ричмънд“ в Лондон. Магистър е по информационен мениджмънт и финанси от Университета „Уестминстър“ в Лондон.

Работил е като агент по продажби и маркетинг в London Electricity и мениджър по експедиране в Glencore UK Ltd., Лондон. В „Асарел-Медет“ е от 2001 г. като експерт по продажби и хеджиране, след което става ръководител на отдел и директор „Корпоративно развитие“. Член на УС на „Асарел-Медет“ АД от 2014 г., а от 2015 г. до 20 ноември 2017 г. е негов председател. Изпълнителен директор е на дъщерното дружество „Асарел Инвестмънт“ ЕАД. Семеен, с три деца.

сред които са например оптичното производство, здравеопазването и земеделието.

Зелената сделка предполага доста възможности за „Асарел“, защото залага на енергиен преход, който изисква голямо количество мед. Същевременно ЕС сякаш не желае да развива добива на собствена територия. Ситуацията изглежда трудна за предвиждане, но опитайте да дадете прогноза за развитието на сектора?

Зеленият преход е практически невъзможен без добив на метали, включително на мед и редкоземни елементи. Така че бъдещето е на зелените иновации в минната индустрия. Пред нас стоят климатичните цели, но всички си даваме сметка, че суровинната независимост на Европа е стратегически, не само икономически въпрос. Пандемията също показва

колко е важно да имаме достъп до местни суровини и да развиваме местните вериги на доставки. Така че очаквам да се приоритизира проучването и разработването на нови местни находища. Ако Европа иска да бъде лидер по зелени иновации, трябва да преодолее стереотипите си за минната индустрия. Вече имаме нови стандарти, голяма промяна и напредък точно по въпросите на устойчивото развитие и намаляването на екологичния отпечатък.

Мога да ви дам пример, че в „Асарел“ намалихме въглеродния отпечатък от нашите руднични автомобили с 40% заради внедряването на циклично-поточни технологични линии, с които превозваме руда и откритка. С модернизацията на фабриката свихме с 15% разхода на електроенергия в процеса на флотация. В рудника въведохме електрически багери и автоматизирани системи изчис-

ляват най-кратките транспортни разстояния на машините. Заменили сме изцяло мазутното си стопанство с компресиран газ, а от соларни панели идва битовата топла вода за двата най-големи административни комплекса. Внедрихме финландска технология за добив на катодна мед от руднични води, което е пример за най-оптимално извличане на ресурсите и стои в основата на кръговата икономика. Сега внедряваме нова американска топкова мелница, която има уникална за Европа експертна автоматизирана система. С нея ще се управляват параметрите на смилане, така че най-оптимално да преработваме бедните руди и да имаме намаляване на отпадъка и екологичния отпечатък. Виждате, че всичко това не са спорадични действия, а е бизнес визия, нов тип политика за дългосрочното устойчиво развитие и за приноса на една минна компания. **В**

ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА – ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

Пред Европа има два пътя за трансформацията – да създаде добри условия за местен добив, или да наложи такива ограничения върху индустрията, че капиталите да изтекат навън

Отдавна е известно, че минерално-суровинната индустрия е основа за всички останали индустрии. Нейната значимост се засилва още повече, защото за всеки етап от трансформацията на икономиката, която наблюдаваме в световен мащаб, са необходими суровини. Внутрителните цели на европейската Зелена сделка за нулеви емисии до 2050 г. изглеждат невъзможни без суровини, част от които се добиват и

в България. На пръв поглед това означава безоблачно бъдеще за добивната индустрия, но нещата не изглеждат толкова прости.

Ако оставим настрана въглищния сектор, който е обречен на затваряне, пред българския минен бранш има големи възможности, но и вътрешни и външни рискове и ако те не се адресират правилно, е възможно той да пострада в този грандиозен преход.

ВЪТРЕШНИ ПРОБЛЕМИ

Добивната индустрия във всяка страна е въпрос на суверенитет. Не случайно добивът не е обект на приватизация или продажба, а на концесия. Но в последните 30 г. държавата изглежда повече като страничен наблюдател на процесите, а в много случаи се явява пречка. Има инвеститори, които чакат до 5 години за получаване на разрешение за търсе-

Въгледобивът в Маришкия басейн е обречен на закриване, но там може да се развива научна и развойна дейност

не и проучване. Самият проучвателен процес трае 7 – 8 години, като всичко е съпроводено с тежки административни процедури, в които са замесени най-различни държавни служби, всяка със своите срокове и изисквания.

Но по-големият проблем е свързан със социалното напрежение, което съпътства всяко начинание в сектора. Не са малко примерите, при които изрядни проекти, често преработени съгласно изискванията на трети страни, са спирани от държавни институции само за да не се дразнят потенциални избиратели. Такъв бе случаят с волфрамовото находище „Грънчарица“, така стана и с проекта за добив на злато в района на Трън, който бе изтеглен след провеждане на местен референдум, без връзка с добива по същество. Това се случи наскоро дори с договор за проучвателни действия, от който се отказа „Дънди Прешъс Металс“ в района на Старо-

загорско. Последният случай изглежда най-странен, защото още тогава беше ясно, че „Мини Марица-изток“ ще бъде затворено и на неговите 7000 служители ще трябва да се търси заетост, и че миньорите няма как да се превърнат в програмисти.

Според проф. Николай Щерев, ръководител катедра „Индуриален бизнес“ в УНСС – София, тези проблеми могат да бъдат преодолени. „В

момента няма ясно изразена политика за развитие на добива на суровини, но трансформацията на глобалната икономика ще я наложи“, смята той. По негови думи такава целенасочена стратегия задължително трябва да включва облекчаване на процедурите най-малкото защото съществуващите са остарели и не отговарят на съвременните икономически цикли.

По въпроса с общественото недоволство срещу добивните проекти проф. Щерев смята, че всеки проект, който изпълнява нормативните изисквания, трябва да получава институционална подкрепа. И посочва като допълнителен аргумент, че предприятията в рудодобива постоянно инвестират в технологии и имат страхотни политики за социална отговорност, което никак остава на заден план. Навсякъде, където има добивно предприятие, стандартът на живот е значително по-висок от

средния за страната.

Нужни са съвместни усилия, за да се подобри разбирането на значението на добива и тези дейности да не се отричат, а да се насърчава отговорността във всички етапи в процеса. Държавата може и трябва да насърчава иновациите в минното дело, като организира заедно с бизнеса и университетите лаборатории, които да се занимават с проучване, разработка и внедряване на иновации, смята проф. Щерев. Такъв високотехнологичен център според него може да бъде ситуиран в Маришкия басейн. „Да, и в момента компаниите внедряват иновации, но това по-често са чужди технологии. А когато стане държавна политика, могат да се разглеждат целите вериги на стойности“, обяснява проф. Щерев.

ВЪНШНИ ЗАПЛАХИ

И докато преодоляването на вътрешните трудности изглежда въпрос на воля на управляващите у нас, то по отношение на външните нещата не изглеждат така. От една страна, Зелената сделка изисква множество суровини, от друга, ЕС декларира желание за суровинна независимост. Това изглежда като рецепта за бърз успех на европейските компании, които се занимават с добив на метали. Възможностите за българската минна индустрия са свързани преди всичко с огромната нужда от мед за прехода към тотална електрификация. „Медта е изключително скъпа и прогнозите сочат, че с напредъка на енергийния преход ще става още по-скъпа, а ЕС е много зависим от внос. В такива условия добивът на мед е изключително печеливш бизнес – като произведена добавена стойност на зает изпреварва дори ИТ индустрията. Медта и медните изделия и сега дават 10% от нашия износ. Освен това медта може да бъде използвана и за производство на повече крайни изделия с по-висока стойност, като електромотори напри-

Компаниите от сектора непрестанно инвестират в нови технологии и иновации, но само институционална подкрепа може да гарантира развитие. На снимката: Сمارт центърът за управление на производството на „Дънди Прешъс Металс“ в Челопеч, заради който компанията получи международна награда за технологично лидерство на Mining magazine

мер“, обяснява Боян Рашев, управляващ партньор в Denkstatt България.

Но според него основната пречка пред индустрията е идеята за „нулево“ замърсяване на въздуха и водите, което е непостижима цел в реални условия. Въпреки че конкретните регулации, по които ще се осъществява зеленият преход, не са изготвени, то първите предложения не са в полза на индустрията. Стъпка в тази посока бе включването на добивния сектор в проект за допълнение на Директивата за промишлените емисии. Това би означавало предприятията от него да трябва да купуват количества въглероден диоксид, което би повишило разходите им. Европейската асоциация на минната индустрия Евромин, в която членува и Българската минно-геоложка камара, остро възрази срещу предложението, защото секторът и в момента е свръхрегулиран и на практика включването му в схемите за емисии няма да доведе до подобрене на здравето и околната среда, а само ще му отнеме ресурс.

„Има два възможни пътя. Първият е Европа да осъзнае слабостите си и да създаде добри условия за местен добив, металургия и производства, което ще я направи по-независима и силна. Вторият е Европа да наложи такива

ограничения върху индустрията, че капиталите да изтекат навън. За съжаление, вървим по втория и не виждам да се правят нужните усилия за смяна на посоката“, смята Рашев. Според него нещата все още не са необратими, но за да се променят, българските власти трябва да са проактивни в Брюксел, а не да „бранят националните интереси от телевизора“.

По думите на Рашев българските добивни компании от няколко години са се отказали да търсят активно възможности за нов добив у нас. „Когато се къпеш в пари, но нямаш възможност дори да проучваш, камо ли да изградиш нов минен обект, инвестицията в чужбина е единственият възможен ход“, прогнозира управляващият партньор в Denkstatt България.

Към момента няма ясно изразена тенденция на отлив на капитали, но тази прогноза не е лишена от логика. Един отлив няма как да стане толкова бързо – сегашните находища имат 10 – 15 години експлоатационен живот, но ако не се вземат мерки, ще се изправим пред ситуация, в която компаниите печелят от добива и продажбата на български ресурси и с парите създават работни места и добавена стойност някъде в чужбина. **В**

БИЗНЕС
МОДЕЛ

В „ДЪНДИ ПРЕШЪС МЕТАЛС“ СЪЗДАВАМЕ СРЕДА ЗА ИДЕИ И ИНОВАЦИИ

В компанията работят едни от най-квалифицираните минни специалисти в света, убедена е Гергана Янакиева, директор „Човешки ресурси и администрация“

Дейността на „Дънди Прешъс Металс“ в България е свързана с добив и преработка на медни и златосъдържащи руди. Иновативните идеи обаче са златото на XXI век. Те имат все по-голямо място в живота ни, във всички сфери на икономиката и предопределят бъдещето ни като общество.

Минната индустрия е базова индустрия, наред със селското стопанство, но показва, че когато успееш да създадеш модерни, работещи процеси в пресечните точки между базите дан-

ни, информационните технологии и традиционните минни практики, получаваш истинско технологично предимство, което носи стойност по цялата верига на доставки. Като международна минна компания ние се стремим да създаваме среда, която благоприятства идеите и иновациите. Благодарение на инвестираните значителни средства са реализирани много нововъведения – самообучаващ се, автономен дрон, който се движи под земята; проект за изземане на граничен целик, който

спечели международен конкурс за технологии; управление на машини от дистанция; въвеждане на новости в процеса на пробивно-взривни работи...

В центъра на всичко това обаче са хората.

„Дънди Прешъс Металс“ предоставя на служителите си различни възможности за обучение и развитие с цел повишаване на знанията, професионалните умения и опит. Освен задължителните обучения обаче с инвестициите в иновации

Ноу-хау на „Дънди Прешъс Металс“ е да наемеш човека, да му дадеш възможност да се реализира и да му покажеш, че ролята му е важна за компанията. На снимката – част от екипа на „Дънди“ в Крумовград

ГЕРГАНА ЯНАКИЕВА

е директор „Човешки ресурси и администрация“ в дружествата на „Дънди Прешъс Металс“ в България. През 2012 г. започва като мениджър Човешки ресурси в „Дънди Прешъс Металс Крумовград“ ЕАД, а впоследствие добавя към CV-то си и отговорности за дейността на „Дънди Прешъс Металс Челопеч“. Завършила е бакалавърска степен по Бизнес администрация и магистратура по Организационно развитие в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Притежава богат опит в областта на управлението на човешкия капитал в консултантски компании и производството.

осигуряваме на колегите възможност да мечтаят, да реализират проекти, с които нерядко преминават границата си на комфорт в полза на новостите.

По отношение на кариерното развитие имаме разработен процес, който трябва да се планира много стриктно. За всяка позиция има матрица за знанията и уменията, изброено е всичко, което търсим човекът да умее. Прави се анализ на пропуските, за да сме сигурни, че в компанията работят подготвени служители. Процесът по планиране на приемствеността ни дава възможност да определим ключовите си позиции и тяхната критичност, както и да подготвим идентифицираните бъдещи заместници. В

компанията има редица примери за израстване в йерархията.

Ноу-хау на „Дънди Прешъс Металс“ в България е да наемеш човека, да му

РЕЦЕПТА ЗА УСПЕХ ПО МОДЕЛА НА „ДЪНДИ ПРЕШЪС МЕТАЛС“

С качествен подбор намираш точния човек, предоставяш обучение и възможност за развитие, осигуряваш среда за споделяне на идеи и достъп до технологии и новости. Осигуряваш бюджет.

дадеш възможност да се реализира и да му покажеш, че ролята му е важна за компанията. Следваме модел, според който учим хората първо на

отговорност, защото един човек е мотивиран, когато чувства, че от него зависи нещо. Не можеш да назначиш човек, без да му дадеш правата да

се радва на труда си. Оттам започваме – задължения, отговорности и мотивация.

Част от нашето предимство е, че можем да се променяме в движение. Колкото и да си говорим за рутина в производството, ние не сме хора, които работят в рутина. В „Дънди“ не можем да работим в рамка. Ако ни поставят в кутия, обикновено излизаме през дъното. И в това ни е силата. Когато нямаш лукса да имаш дълъг хоризонт, трябва да

бъдеш креативен. В „Дънди Прешъс Металс“ имаме специфична култура, която благоприятства идеите, и това ни прави успешни. **В**

МОДЕЛ ЗА
РЕГИОНАЛНИ
ПОЛИТИКИ

„БЪЛГАРСКИТЕ ДОБРОДЕТЕЛИ“ НА ГЕОТЕХМИН

По благотворителната програма „Геотехмин“ ООД, „Елаците-Мед“ АД, „Геострой“ АД и „Геотрейдинг“ АД ремонтират училища и болници. Екипи от дружествата засаждат дървета заедно с ученици и учители

„Синът ми Момчил ще кандидатства с история и за него зеленото училище, подкрепено по „Българските добродетели“, беше много полезно. Децата са преминали през различни епохи от нашата история – видели са Казанлъшката гробница, посетили са Царевец. Едно от най-интересните занимания, пренесло ги в друга епоха, е организираното стрелане с лък в столицата на Дунавска България - Плиска“, споделя Елица Чолакова, майка на Момчил Кумчев от шести клас на ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в село Чавдар. По благотворителната програма „Българските добродетели“ на Група ГЕОТЕХМИН, създадена през 2018 г. по инициатива на проф. д-р инж. Цоло Вутов, в която участват и дружествата „Геотехмин“ ООД, „Елаците-Мед“ АД, „Геострой“ АД и „Геотрейдинг“ АД, беше организирана четиридневна екскурзия до обекти с историческо значение в Шумен, Велико Търново и Казанлък. Инициативата за зелено училище е на община Чавдар. Това не е сред най-мощните проекти на групата по благотворителната програма, но за учениците тя е важна, защото са успели да посетят исторически места заедно с екскурзовод, разказвал увлекателно за събития и места, които са изучавали в училище. Екскурзията до историческите места

е продължение на трите реализирани проекта в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ съвместно с общинското ръководство на една от най-малките и благоустроени общини в България – Чавдар, по благотворителната програма в сферата на образованието. По повод 24 май тази година на официалното събитие бяха открити ремонтирано фоайе, оборудвана компютърна зала и нов кабинет за приобщаващо образование.

„За нас е важно да подкрепяме социално значими за местното население проекти, които подобряват качеството на живот в общините, в които осъществяваме своята дейност“

Доминик Хамерс, изпълнителен директор на „Геотехмин“ ООД

Широк отзвук сред общността на Чавдар има

НОВИЯТ ЗДРАВЕН КАБИНЕТ

в селото, както и програмата за безплатни медицински прегледи, които бяха осъществени с фирмени дарения. След предварително записване специалисти от МБАЛ Пирдоп – офталмолог, гастроентеролог, ендокринолог, невролог, педиатър, направиха профилактика на желаещите. Над 400 са пациентите, възползвали се от безплатните

прегледи през юни и юли. „Хубаво е, че се правят профилактични прегледи в селото, за нас това е необходимост и голямо улеснение, да не чакаме по поликлиники или в Пирдоп, или в други населени места особено сега, покрай пандемията“, споделя ползата от придобивката Мирка Захариева, бивш педагог в детска градина в Златица.

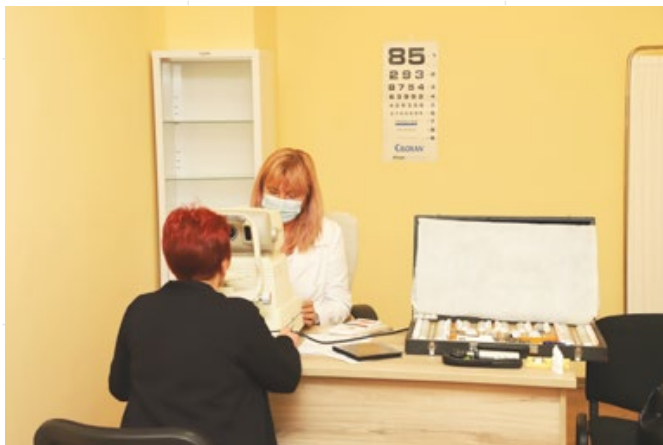
„Здравната култура на хората се повишава и много от тях си направиха профилактичен преглед“, казва д-р Георги Лазаров, част от екипа, ангажиран с прегледите в Чавдар. „За това допринесе програмата за безплатни профилактични прегледи на четирите дружества от Група ГЕОТЕХМИН. Тези организирани изследвания спестяват време и средства, но могат да спасят и човешки живот“, споделя той и допълва, че е готов и в бъдеще да подкрепя такива инициативи.

В областта на здравеопазването, освен новия здравен кабинет в Чавдар и осигуряването на

БЕЗПЛАТНИ ПРОФИЛАКТИЧНИ ПРЕГЛЕДИ

тази година е реализиран още един проект – ремонт на покрива на МБАЛ „Проф. д-р Александър Герчев“, гр. Етрополе, където се лекуват хора и от Ботевград, Правец, Златица,

Над 400 пациенти се възползваха от безплатните медицински прегледи в село Чавдар

МБАЛ „Проф. д-р Ал. Герчев“ в Етрополе е с ремонтиран покрив по програмата „Българските добродетели“

Ябланица и Тетевен. За живеещите в Етрополе от изключително значение е и ремонтът на СУ „Христо Ясенев“. То е най-голямото по сграден фонд в Софийска област и трето по брой ученици. Изцяло е подменена парната инсталация в сградата на училището, която премина от дизелово гориво на газ, изградена е нова парна инсталация в общежитието, в което живеят деца от академията на Христо Стоичков, възпитаници на училището, залата на басейна е с хидро- и топлоизолация, монтирани са влагоуловители и е сменена подовата настилка във физкультурния салон. „Изключително съм благодарна на проф. д-р инж. Цоло Вутов. Един човек, който не е ангажиран пряко с образованието, подобри условията на децата и учителите. Това трябва да се знае, защото съм сигурна, че в България има много хора, които могат да го направят и трябва да обърнат погледа си към образованието“, казва Мила Манчева, директор на СУ „Хр. Ясенев“. Дружествата от Група ГЕОТЕХМИН от години инвестират в подобряването на качеството на живот в региона, в който развиват своята дейност. Освен в проекти в областите образование и здравеопазване, усилията са насочени и към

дане и ремонтиране на паметници, както и към духовното развитие на младите хора.

През годините „Елаците-Мед“ АД, като дружество от групата, което работи в региона на Етрополе и Мирково, изгражда улици, ремонтира детски градини и църкви, съдейства на общините за защита от природни бедствия и т.н. Програма „Българските добродетели“ надгражда политиката за корпоративна социална отговорност, като подкрепя нови каузи. От лятото на 2020 г. в програмата се включва и „Нашето зелено утре“ – инициатива за увеличаване на биоразнообразието и облагородяването на населените

места. Тя се осъществява в партньорство с общините Етрополе, Мирково, Чавдар, Челопеч, Златица, Пирдоп и Копривщица. През есента на миналата година представители на висшия мениджмънт на четирите дружества от групата, кметове, общински служители, учители и ученици засадиха над 100 дървета и храсти в паркове, градини, по площади и по протежението на улици. „Нашето зелено утре“ ще продължи и през тази година, като целта е да се облагородяват населените места с трайни насаждения. Предвижда се в дворовете на училища и детски градини да бъдат засадени плодни дръвчета. Това ще даде възможност на

На площадите в село Мирково екипи на дружествата „Геотехмин“, „Елаците-Мед“, „Геострой“ и „Геотрейдинг“ засадиха японски вишни

децата да се включват в отглеждането на насажденията, както и да берат плодове.

„За нас е важно да подкрепяме социално значими за местното население проекти, които подобряват качеството на живот в общините, в които осъществяваме своята дейност – казва изпълнителният директор на „Геотехмин“ ООД Доминик Хамерс и допълва: – Служителите участват с удоволствие в инициативите без значение дали засаждат дървета, даряват храни за социалните патронажи в Етрополе и Средногорието. Те се чувстват част от една общност и са удовлетворени, че участват в реализирането на проекти, с които помагат на свои съграждани и хора в нужда.“ В

ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА

опазване на околната среда, изграж-